

Zelei Miklós

„Mire iszunk, apa?”

Az abonyi nyárban hangzott el a kérdés 1972-ben, Füzi László idézi A kilépés című készülő könyvében, amelyet kéziratban olvashattam el: „»Felvételi vizsgáim után egész nyáron az abonyi téglagyárban dolgoztam, hogy ha netalántán felvesznek, legyen pár új holmim, aprópénzem a kezdéshez, ne az akkor is lapos családi kasszát terheljem vele. Kazlaltam, hajnaltól késő estig, hamar hozzászokott a munkához a derekam, a kezemről nem is beszélve. Ahhoz is, hogy alig fejeztem be sötétedéskor, már folytathattam is a hajnali első fényekkel a lélekölően egyhangú robotot. Esténként elszámoltam magammal, hol tartok, mire futja a majdani apanázs. Egyik délben hazamentem ebédelni. Ahogy máskor is. Apám otthon volt, ahogy csak néha, tett-vett a konyhában. Megettem a pörköltet, indulni akartam. Még ne menj, mondta, elővett két vizespoharat, és egy üveg zöldszilvánit. Kibontotta, telitöltötte mind a kettőt. Igyad, mondta, egészségedre! Megittam. Mire iszunk, apa, kérdeztem. Nem mondtam? Felvettek az egyetemre, azzal előszedett egy nagyobb borítékot, amit ő már felbontott, miért is ne tette volna. Nem nyúltam az értesítéshez, leültem, sokáig csöndben néztük egymást. Én leszek a család első értelmi-ségi tagja, gondoltam, és rögtön el is szégyelltem magam« – írta a www.barkaonline.hu című internetes portálon vezetett blogjában Zalán Tibor 2010. szeptember hatodikán. [...] Szinte minden hasonlóan történt nálunk is, mint Tiboréknál, pár eltérés azért akadt. Az egyik az volt, hogy szüleim a borítékot nem bontották fel, a postástól tudták már, hogy azt, aki olyan méretű borítékot kap, mint amilyet én kaptam, felvették.”

Már egyikünk apja sem él. Már a második porladási időt teljesítik talán.

Emlékszem, tudom, több mint szorgalmasan élt az a nemzedék. Úgy is kellett. Háború, Rákosi-korszak, ötvenhat: egyszer-kétszer-háromszor megsemmisítette a családok egzisztenciáját. Elvitt állatot, gépet, házat, földet. Hogy ezt pótolni lehessen – a gyarapodás tartományának határain mindig innen szorulva, a puszta létért csupán –, ahhoz napi tíz-tizenkét-tizennégy órát kellett dolgozni. Hogy fölélesszek – tisztában vagyok vele, korszerűtlenül patetikusan – egy régi kifejezést: a sors ekéje elé fogott asszonyok segítségével. Anyák napjától anyák napjáig mindennap két-három műszakban baromi mennyiségi munkát végeztek el igavonó anyáink: munkahely, háziállatok, kert, háztartás.

Porladnak ők is szorgosan. Aki napi tizennégy órát végigdolgozik, annak napi huszonnégy óra porladás már semmi.

Szinte hallom, ahogy fekszenek.

A temetői adminisztráció szerint egy porladási idő huszonöt év. Ezután kell a sírt újraváltani. Józan mértékkel számítva: apáink-anyáink második porladási idejének végébe már én is beleporladok, a csönd új dallama.

Még hallhatom.

Talán éppen olyan meleg volt 1972 nyarának ama koccintós napján is, mint most. Forrón süttött a nap. Magasan járt a társadalmi mobilitás. Akkor már tíz

éve annak, hogy az egyetemi fölvételiknél a származási megkülönböztetést formálisan megszüntették. Egyébként azonban nem: papgyerekeket például tanár szakra nem vettek föl; s humaniórákat világi intézményben akkoriban csak tanár szakon lehetett tanulni.

A két megidézett emlékező, Tibor és Laci azonban „rendszer szempontból” is kifogástalan volt, nem „csak” tehetségük alapján. A felhajtóerőt azonban, így gondolom, nem a „társadalmi mobilitás”, hanem az az embertelen mennyiségű munka adta a kiemelkedéshez, amit szüleink végeztek el. A rendszer annyit tett hozzá ehhez, hogy szétverte a parasztságot. És abból a szétvert létből jobb volt hanyatt-homlok menekülni, mint benne maradni. Persze benne is maradtunk a szétvertségben.

És az lett, ami most van.

„Erre iszunk, apa?”

Talán nem.

De eleink példája unokáink unokáinak is erőt fog adni.

Juhász Attila

Áldásrakás a kobakon

Zalán-verzió kis/nagy adag arannyal futtatva

*Semmi baj, most már
elmúltál huszonnyolc, sőt
kétszer huszonnyolc.*

De – tapasztalom,
én is túl az ötvenen –
legjobb mindig a

harmadik menet!
*Adja isten mondanod
mindvégig szépet!*

(Szergyécsnűj privét, Bátyuska!)